



## Główne wyzwania dla sytuacji wewnętrznej ChRL po pierwszej fazie pandemii

Marcin Przychodniak

Chiny stoją w obliczu rosnącego zadłużenia i bezrobocia, pogłębionych przez pandemię COVID-19 i restrykcje USA. Problemy gospodarcze skutkują niezadowoleniem społeczeństwa i aparatu partyjnego. Sposobem na ich rozwiązanie ma być m.in. zwiększenie udziału rynku wewnętrznego we wzroście PKB. Jednocześnie władze wzmacniają retorykę rywalizacji z państwami zachodnimi, które obarczają winą za problemy, oraz zacieśniają kontrolę w partii. Antyzachodnie nastawienie wraz z postępującą centralizacją władzy uniemożliwią kompromis z UE np. w sprawie zwiększenia dostępu do rynku chińskiego.

Obecnie w ChRL oficjalnie odnotowuje się ok. kilkudziesięciu przypadków COVID-19 dziennie. Uwaga władz koncentruje się na poprawie sytuacji gospodarczej kraju, która pogorszyła się na skutek pandemii. Trwają prace nad nowym planem pięcioletnim (2021–2025), który będzie dyskutowany podczas plenum KC KPCh (26–29 października). Kontynuowane są również zmiany kadrowe w partii wzmacniające pozycję Xi Jinpinga przed XX zjazdem partii w 2022 r.

**Trudności gospodarcze i społeczne.** Największym wyzwaniem dla ChRL jest struktura PKB, nie zaś tempo wzrostu. Prognozy OECD wskazują, że pandemia nie przełoży się istotnie na spadek wzrostu PKB Chin w 2020 r. Wzrost ma wynieść 1,5–2,7%, a chińskie władze przewidują nawet 5%. Zbyt mocno jest on jednak oparty na produkcji (której potencjał się wyczerpuje), a za mało na konsumpcji. Wskutek działań zapobiegawczych po pandemii (m.in. inwestycji publicznych zwiększających zadłużenie) problemy te jeszcze się pogłębiają.

ChRL nie zdecydowała się np. na reformę sektora państwowego (m.in. z powodu interesów działaczy partyjnych). Dlatego, aby zapobiec wzrostowi bezrobocia i utrzymać je na poziomie ok. 8%, subsydiuje produkcję. W sierpniu produkcja przemysłowa znacznie przewyższała sprzedaż detaliczną – inaczej niż przed pandemią. Konsumpcja może nieco wzrosnąć w ostatnim kwartale 2020 r. ze względu na aktywność turystyczną Chińczyków podczas świątecznego tygodnia w październiku po zniesieniu

ograniczeń z pierwszej fali pandemii. Nadwyżka produkcji jest eksportowana za granicę. Jednak pogarszają się perspektywy zbytu m.in. ze względu na spadek dochodów konsumentów wskutek pandemii oraz niechęć państw do współpracy z ChRL spowodowaną m.in. kontrowersjami wokół udziału w budowie sieci 5G. Sytuację utrudniają amerykańskie sankcje odcinające chińskie firmy od rynku USA i światowych łańcuchów dostaw. Zagroza to np. ekspansji globalnej Huawei, m.in. ze względu na brak dostępu do półprzewodników.

Subsydiowanie produkcji wiąże się też z większym zadłużeniem. Problemem jest nie tyle wielkość długu publicznego (w maju 2020 r. – ok. 5 bln dol., czyli blisko 50% chińskiego PKB), ile skumulowane zadłużenie sektora publicznego i prywatnego, wynoszące ok. 300% PKB. Struktura zadłużenia państwowych podmiotów, obejmująca m.in. zróżnicowany sektor pozabankowy, powoduje, że często identyfikacja wierzycieli oraz sama spłata jest utrudniona, co oznacza konieczność zaciągania kolejnych kredytów.

Problem sektora produkcyjnego pogłębia niska konsumpcja, m.in. ze względu na obciążenia społeczne obecne także przed pandemią, jak płatna opieka zdrowotna. Klasa średnia ubożeje, co wynika zarówno z likwidacji miejsc pracy, jak i z problemów z tworzeniem nowych po pierwszej fali pandemii. W sierpniu bezrobocie w miastach wyniosło oficjalnie 5,6%, a realnie prawdopodobnie nawet kilkanaście

# BIULETYN PISM

procent. Problem potwierdza rekordowe 3 mln podań od kandydatów do chińskiej armii w 2020 r.

Na pogorszenie nastrojów w społeczeństwie wpływają rosnące ceny żywności (o 11,2% w sierpniu) będące efektem pandemii i klęsk naturalnych (m.in. powodzi w dorzeczu Jangcy). Problem ten może się pogłębić i doprowadzić do niedoboru wieprzowiny czy kukurydzy. Oprócz tego narastają trudności z wypłatą wynagrodzeń, również w sektorze publicznym, m.in. wśród nauczycieli.

**Sytuacja w KPCh.** Problemy gospodarcze wpływające na sytuację chińskiej klasy średniej zagrażają legitymacji władz ChRL, a w szczególności pozycji Xi Jinpinga. O negatywnych nastrojach w partii mówiła ostatnio przebywająca na emigracji była rektor Centralnej Szkoły Partyjnej Cai Xi. Duża część działaczy jest coraz bardziej zaniepokojona wyrokami skazującymi urzędników w KPCh np. za krytykę Xi Jinpinga w mediach społecznościowych. Za takie przestępstwo we wrześniu na 18 lat więzienia skazano Ren Zhiqiang, syna byłego wiceministra handlu, przedsiębiorcę i blogera o milionach odbiorców.

Uspokojeniu nastrojów społecznych i zwiększeniu lojalności aparatu partyjnego służy m.in. publiczna mobilizacja wokół idei nacjonalistyczno-patriotycznej, jak w trakcie wrześniowej konferencji KPCh nt. polityki w Sinciang. Odbyła się ona z udziałem członków Stałego Komitetu Biura Politycznego i miała symbolizować ich wsparcie dla Xi. Idei nacjonalistycznej służy także ograniczenie np. nauczania języka mniejszości w szkołach, w tym mongolskiego i koreańskiego. Jednocześnie Xi zacieśnia kontrolę nad wymiarem sprawiedliwości i aparatem bezpieczeństwa. W czerwcu Komisja ds. Politycznych i Prawnych KC (KdPP) ogłosiła kampanię dyscyplinująco-edukacyjną urzędników tego sektora. Stanowiska tracą też urzędnicy komisji w prowincjach.

**Plany zmian.** Problemy gospodarcze i społeczne kierownictwo państwa tłumaczy działaniem państw zachodnich, przede wszystkim USA. Ich rozwiązaniem ma być nowy plan pięcioletni i ściślejsza kontrola KPCh nad instytucjami państwa. Władze najprawdopodobniej zadeklarują w planie wzrost PKB na poziomie ok. 6% rocznie, co ma zapowiadać ograniczanie inwestycji publicznych, a więc i zadłużenia. Ze względu na możliwe wyprowadzenie części światowej produkcji z Chin i odcięcie firm z ChRL od dostawców władze chińskie zaznaczają, że większe znaczenie będzie miał rynek wewnętrzny. Chcą kłaść nacisk na sektory związane m.in. z siecią 5G, centrami danych, stacjami ładowania samochodów elektrycznych czy rozwojem sztucznej inteligencji.

Zwiększeniu lojalności aparatu służyć będą kolejne kampanie antykorupcyjne oraz dymisje i awanse. Rozpoczęła się m.in.

sprawa Dong Honga, oskarżonego o korupcję, a przez wiele lat bliskiego współpracownika Wang Qishana, obecnego wiceprzewodniczącego ChRL. W 2021 r. jako negatywny przykład łapówkarstwa czy nadużycia władzy posłużyć może Meng Jianzhu, były członek Biura Politycznego i przewodniczący KdPP KC. Byłoby to zwieńczenie kampanii służącej zapewnieniu lojalności środowisk potrzebnych, aby Xi został w 2022 r. ponownie wybrany na sekretarza generalnego partii, a w 2023 r. – na przewodniczącego ChRL.

**Wnioski.** Rozwiązania proponowane w planie pięcioletnim w połączeniu z antyzachodnim nastawieniem oznaczają pogłębienie sektorowej, ale jednak postępującej izolacji gospodarki chińskiej od świata zewnętrznego. Skupienie się na rynku wewnętrznym nie jest nową propozycją, a jedynie odświeżeniem koncepcji aktywizacji klasy średniej w ChRL do większej konsumpcji. Ma jednak małe szanse powodzenia wobec zwiększania roli KPCh w gospodarce oraz starzenia się społeczeństwa, które z uwagi na słabość systemu zabezpieczeń społecznych nadal będzie oszczędzać. W związku z tym trudno będzie pobudzić konsumpcję, a władze, szczególnie po pandemii, pomimo deklaracji nadal będą koncentrować się na inwestycjach publicznych, chcąc wykazać wzrost gospodarczy i skuteczność swojej polityki. Będzie to utrudniało stabilizację gospodarki, zwłaszcza przy ewentualnych trudnościach podmiotów publicznych ze spłatą zadłużenia. Prawdopodobieństwo niewyfpalcności będzie oznaczało wzrost niepokoju społecznych.

Przy narastających problemach wewnętrznych mało prawdopodobny jest kompromis władz ChRL w stosunkach z UE. Większe otwarcie rynku czy zmniejszenie państwowych subsydiów (i ich transparentności) dla chińskich przedsiębiorstw, których domaga się od Chin Unia, stanowiłyby dodatkowe obciążenie dla i tak mało wydolnej gospodarki. Dodatkowo byłby to wyraz słabości Xi – czyli ugięcie się pod presją z zagranicy – na co przy nacjonalistyczno-patriotycznej polityce nie może on sobie pozwolić, chcąc wdrożyć plany gospodarcze i przedłużyć władzę w 2022 r. Przynajmniej do tego czasu coraz większa kontrola KPCh nad państwem i gospodarką pozostanie priorytetem władz.

Władze ChRL czekają także na wyniki wyborów w USA. Zwycięstwo Bidena i szansa na jego bardziej kompromisowe podejście do Chin w porównaniu z Trumpem mogłyby chwilowo skłonić chińskie władze do ograniczenia retoryki antyzachodniej. Skłonność Bidena do dialogu z Chinami Xi mógłby wykorzystać na arenie wewnętrznej jako dowód sukcesu swojej polityki wobec USA i uspokojenie nastrojów społecznych. Nie oznacza to jednak rezygnacji z rywalizacji z państwami zachodnimi, która jest niezbędna do utrzymania reżimu.